

การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร

พจนันธรณ ณรงค์วิทย์^{1*} และ นัฐธิกานต์ ปิ่นจูไร²

Design and development of rice packaging from local materials such as paper
and banana fiber for community enterprise : Takien-ngarm Rice Center.

Kamphaeng Phet province

Pojtom Narongwit^{1*} and Nutthikan Pinjurai²

^{1,2} คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

^{1,2} Technology Program in Industrial Product Design and Development, Kamphaeng Phet Rajabhat University

*Corresponding author E-mail address: gapomdesign@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร 2) เพื่อพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย ให้เหมาะสมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร และกลุ่มผู้บริโภค ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม มีความเห็นสอดคล้องว่าควรมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์โดยใช้วัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษกล้วย และเชือกกล้วย เพื่อสื่อถึงความเป็นจังหวัดกำแพงเพชร ที่มีชื่อเสียงในด้านของกล้วยไข่ และทำให้ผลิตภัณฑ์บ่งบอกถึงความเป็นผลิตภัณฑ์จังหวัดกำแพงเพชรอีกด้วย โดยให้ใช้วัสดุภายในพื้นที่จังหวัด ได้แก่ กลุ่มเชือกกล้วยพื้น และกลุ่มกระดาษต้นกล้วยและเส้นใยพืชบ้านเทพนครภายในจังหวัดกำแพงเพชร ในการใช้วัสดุ ในด้านกระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน ผลิตภัณฑ์ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติกทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม มีความเหมาะสมที่สุด เนื่องจากสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ที่นิยมซื้อไปรับประทานเองที่บ้าน มีปริมาณพอเหมาะ ยังมีความนิยมในการซื้อเป็นของฝากอยู่มาก ด้านลวดลายของการถักเชือกกล้วยเพื่อใช้ในงานบรรจุภัณฑ์มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรใช้ลวดลายดอกพิกุล เนื่องจากเป็นลวดลายที่แสดงออกถึงดอกไม้ประจำจังหวัดกำแพงเพชร การออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วยในรูปแบบกระเช้าหิ้วจากเชือกกล้วย เป็นบรรจุภัณฑ์ลักษณะของกระเช้าจากเชือกกล้วยถัก และใช้กระดาษกล้วยในลักษณะของฉลากป้ายแขวน พบว่าบรรจุภัณฑ์ต้นแบบลักษณะนี้ เป็นการใช้วัสดุเชือกกล้วยอย่างสิ้นเปลือง ทั้งในด้านวัสดุ เวลาในการผลิต และกำลังคน ซึ่งทำให้บรรจุภัณฑ์ลักษณะนี้ไม่สอดคล้องกับการผลิตเท่าที่ควร จึงมีการพัฒนารูปแบบอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน ให้บรรจุภัณฑ์สามารถใช้เชือกกล้วยได้ในปริมาณที่น้อยลง ใช้เชือกกล้วยเส้นที่เล็กลง และใช้วัสดุกระดาษกล้วยในลักษณะของโครงสร้างบรรจุภัณฑ์มากขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงพื้นผิวของกระดาษกล้วยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมทั้งยังสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ โดยออกแบบบรรจุภัณฑ์จากวัสดุพื้นถิ่นอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนได้ข้อสรุปทั้งหมด 3 รูปแบบ จากการสนทนากลุ่ม กลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม ในด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ พบว่ามีความเห็นสอดคล้องให้ใช้บรรจุภัณฑ์ทั้ง 3 รูปแบบในการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบ เนื่องจากบรรจุภัณฑ์แต่ละรูปแบบมีความโดดเด่นแตกต่างกัน ในด้านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบ พบว่า บรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 3 มีความเหมาะสมมากที่สุด เมื่อเทียบกับรูปแบบที่ 1 และ 2 เนื่องจากวัสดุเชือกกล้วยถักเป็นวัสดุที่ต้องใช้เวลาและความประณีตในการทำเป็นบรรจุภัณฑ์ การถักสานบรรจุภัณฑ์เป็นโครงสร้างของกระเช้า หรือตะกร้า จะทำให้สิ้นเปลืองวัสดุและระยะเวลาในการผลิต รวมถึงกำลังคนในการถักสาน จึงไม่สอดคล้องในการผลิตเป็นจำนวนมาก ในบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 3 ได้มุ่งเน้นเชือกกล้วยในการเป็นโครงสร้างหิ้ว และเป็นเพียงลวดลายประดับด้านข้างบรรจุภัณฑ์เท่านั้น ซึ่งได้ใช้ลวดลายดอกพิกุลตามข้อสรุปของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม เพื่อแสดงถึงความเป็นผลิตภัณฑ์จากจังหวัดกำแพงเพชร นอกจากนี้ลักษณะการหิ้วของบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 3 ยังมีความเหมาะสมสะดวกสบายตามประโยชน์ใช้สอยมากกว่ารูปแบบที่ 1 และ 2 เนื่องจากเป็นหิ้วที่ถักด้วยกระดาษกล้วยด้านบน ไม่ให้หิ้วพบบกมาด้านข้าง และเป็นรูปแบบที่ใช้วัสดุทั้งเชือกกล้วย

และกระดาษกล้วยได้อย่างลงตัว ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม และกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ จากวัสดุพื้นถิ่น ประเภทกระดาษและเชือกกล้วย ตามกรอบแนวคิดด้านการตลาด 4P พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และมีข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ตามผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ข้าวของกลุ่มศูนย์ข้าว ตะเคียนงามในอนาคต

คำสำคัญ : บรรจุภัณฑ์ วัสดุท้องถิ่น กระดาษกล้วย เชือกกล้วย

ABSTRACT

The objectives of this research are 1) To study rice packaging from local materials, like paper and rope from banana sheath for member of community enterprise Takien-Ngarm Rice center 2) To development of rice packaging from local materials, like paper and rope from banana sheath. To be suitable for member of community enterprise Takien-Ngarm Rice center 3) To assess satisfaction from member of community enterprise Takien-Ngarm Rice center and consumer with rice packaging made from local materials, like paper and rope from banana sheath. The research found that member of community enterprise Takien-Ngarm Rice center agreed to develop packaging by using local materials like paper and rope from banana sheath to represent the fame of Kamphaeng Phet provincial products. As for the participatory design, the group agreed on rectangular plastic bag weighing one kilogram of white rice was the most suitable in terms of household supplies and souvenirs. For the design of the package, the group decided to use the flower wood pattern or Pikul flower pattern which is the flower of Kamphaeng Phet. To make the package used less and smaller line of the developed rope and used the banana paper more as a structure of the basket to show more of the surface of the paper which has a unique characteristics and reduced the cost, the group came up with 3 difference design of packages. From the discussion with Takien-Ngram Rice Center, the group agreed to use all 3 packages to be evaluated by the design expert because each packages had a difference distinction. The evaluation found that the 3rd package was the most suitable package compared to the 1st and 2nd. The 1st and 2nd packages, by using banana weaving ropes to make a hold basket took too much time and too much people so it was not suitable to make it as a mass production. Unlike the 3rd package which used the banana weaving rope only as handle and design beside the basket made it more suitable and more comfortable for use. The study found both the consumer and producer's satisfaction, according to 4P marketing framework, at the level of very satisfied. More development on packaging was also recommended to promote the community enterprise to a broader volume.

Keywords : Packaging, Local materials, Banana paper, Banana fiber

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสำคัญของผลิตภัณฑ์ข้าวในวิถีชีวิตของคนไทยนั้นผูกพันกันมานานนับแต่โบราณ จนถึงปัจจุบัน เพียงแต่ในปัจจุบันมีเครื่องมือเครื่องช่วยในการทำงาน ซึ่งมีความแตกต่างจากสมัยโบราณ ที่ใช้วัวหรือควายที่ใช้ในการไถนา และใช้แรงงานคนเป็นส่วนใหญ่ บทบาทสำคัญของข้าว ในวิถีแห่งชีวิตคนไทยและคนในเอเชียนั้นมุ่งปลูกข้าวใช้เพื่อการบริโภค ใช้เพื่อการแลกเปลี่ยนกับปัจจัยอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเช่น เสื้อผ้า ยารักษาโรค หรืออาหารประเภทอื่น ๆ

ในปัจจุบันการทำงานข้าวเปลี่ยนวัตถุประสงค์ไปจากเดิม จากการแลกเปลี่ยน เป็นการค้าขายมากขึ้น ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น เพื่อให้ได้ผลผลิตที่เร็วที่สุดและมากที่สุด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ที่มีพื้นที่ไร่นาข้าว เริ่มมีการปรับปรุงกระบวนการเพื่อการขายด้วยตนเองภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สร้างภาพลักษณ์และการตลาดแบบเฉพาะของตนเองเพื่อการขายข้าวในกลุ่ม เป็นการพัฒนาการขายเพื่อแก้ปัญหาการผ่านพ่อค้าคนกลาง และการเอาใจเปรียบจากบุคคลภายนอกชุมชน

ซึ่งในจังหวัดกำแพงเพชรมีพื้นที่ทางการเกษตรและตำบลจันทิมา อำเภอลานกระบือ มีเนื้อที่ประมาณ 28,558 ไร่ แยกเป็นพื้นที่ทำการเกษตร 24,343 ไร่ จากมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นทั้งกองทุนหมู่บ้านและการส่งเสริมสินค้าหนึ่ง

ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และมาตรการอื่นที่ภาครัฐ ให้การสนับสนุนเรื่อยมา ส่งผลให้เกิดรายได้/เงินตรามีการหมุนเวียนไหลผ่านในระดับท้องถิ่น และระดับชุมชนเพิ่มมากขึ้น มีการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงามขึ้นเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับประชากรในตำบลให้เกิดประโยชน์สูงสุดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ปลูกข้าวเพื่อการขายเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนภายในจังหวัดกำแพงเพชร โดยมีผลิตภัณฑ์ข้าวที่ปลูกขายทั้งหมด 4 ชนิด คือ ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวหอมนิล ข้าวมันปู ข้าวหอมมะลิ

วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงามเป็นอีกหนึ่งกลุ่มชุมชน ภายในจังหวัดกำแพงเพชรที่มีการริเริ่มปลูกข้าวและขายภายใต้ตราสินค้าของตนเอง โดยมีการขึ้นทะเบียนในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงามได้มีคุณลักษณะข้าวที่โดดเด่น และหลากหลาย เหมาะสำหรับการพัฒนาเพื่อการค้าขาย ไม่ว่าจะเป็น ข้าวหอมนิล ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวมันปู ข้าวหอมมะลิ เป็นต้น แต่ชาวบ้านในชุมชนยังไม่มียุทธศาสตร์ความรู้ในการจัดการผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด ขาดปัจจัยในด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการขาย และขาดการเล่าเรื่องราวและสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ชุมชนของตนเอง อันเป็นปัจจัยในการผลักดันตนเองเข้าสู่ตลาดการแข่งขันการผลิตข้าว

เนื่องจากจังหวัดกำแพงเพชรมีปลูกกล้วยไข่เป็นจำนวนมากถึง 3,000 ไร่ (ข้อมูลการปลูกพืช ปี 2554-2555 จังหวัดกำแพงเพชร. 2556 : ออนไลน์) เพื่อป้องกันเข้าสู่ความต้องการของตลาด จึงส่งผลให้มีการถอนต้นกล้วยออกจากไร่มาด้วยเช่นกัน เพราะถึงแม้ต้นกล้วยเป็นพืชล้มลุกที่สามารถเจริญได้ดีในแถบร้อนชื้น โดยเฉพาะในช่วงที่อากาศคงที่ จะทำให้กล้วยเจริญเติบโตและให้ผลผลิตอย่างต่อเนื่อง แต่หากอยู่ในช่วงอากาศแห้งแล้งที่ยาวนานหรือในช่วงที่อากาศเย็น มีลมที่แรงอาจทำให้ใบกล้วยมีการฉีกขาด หรืออาจจะส่งผลให้ต้นกล้วยหักกลางต้น (หักคอ) หรือโคนล้มได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่กล้วยออกเครือ ก็ต้องตัดทิ้ง ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพื้นฟูกล้วยไข่เมืองกำแพงเพชรก็ได้ข้อมูลมาว่าหลังจากการตัดเครือกล้วยเพื่อนำไปจำหน่าย เมื่อทำการตัดเครือที่มีขนาดพอเหมาะในการนำไปจำหน่ายแล้ว ก็จำเป็นที่จะต้องตัดต้นกล้วยที่ให้เครือต้นนั้น เพราะกล้วยนั้นออกผลได้เพียงต้นละเครือเท่านั้น หากปล่อยให้ต้นกล้วยก็จะแห้งตายและล้มไปทับต้นใกล้เคียงได้ หรือแม้กระทั่งตัดต้นกล้วยออกแล้วก็จะเกิดต้นกล้วยที่ไม่แข็งแรงซึ่งไม่เหมาะในการปลูกเพื่อจำหน่ายผลผลิต ดังนั้นจึงจำเป็นต้องตัดต้นกล้วยออก แต่เมื่อตัดออกแล้วก็ไม่ได้นำออกไปทิ้งภายนอกไร่เพราะจะทำให้เปลี่ยนค่าใช้จ่ายในการขนส่งเพื่อนำไปทิ้ง จึงทำได้เพียงทิ้งไว้ในไร่โดย ส่วนมากไม่ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ถึงแม้จะนำไปเป็นอาหารให้แก่ปศุสัตว์แล้วก็ตามหรือปล่อยให้ให้เป็นปุ๋ยในดินแล้วก็ตาม จึงพบว่า มีกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือ (OTOP) และผลการวิจัยต่างๆ ได้นำต้นกล้วยเหล่านี้มาใช้ในการประยุกต์ในลักษณะของกระดาษกล้วย และเชือกกล้วย เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุพื้นถิ่น เพื่อเป็นการนำส่วนที่เหลือทิ้งที่เป็นขยะทางการเกษตรของกล้วยไข่ซึ่งเป็นพืชที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชร มาใช้ให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งยังเป็นการนำเอกลักษณ์ของจังหวัดกำแพงเพชรมาประยุกต์เป็นวัสดุสำหรับการเพิ่มมูลค่าสินค้า

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นพ้องว่าควรมีการส่งเสริมเพื่อการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อเป็นการประยุกต์ใช้วัสดุพื้นถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วยจังหวัดกำแพงเพชร ในรูปแบบบรรจุภัณฑ์ข้าว เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม ให้เกิดรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดกำแพงเพชร และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังมีโอกาสเติบโตได้หากมีผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น สามารถสร้างรายได้แก่เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประเด็นสำคัญของงานวิจัยนี้ คือ การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุพื้นถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วยในเชิงหัตถกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้ผลิตในชุมชน โดยมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย ให้เหมาะสมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร และกลุ่มผู้บริโภค ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร

การมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร ผู้ให้ข้อมูล คือ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร

2. เพื่อพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย ให้เหมาะสมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน

การมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร ผู้ให้ข้อมูล คือ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 ท่าน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) (พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง. 2550 : 125)

3. เพื่อประเมินความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร และกลุ่มผู้บริโภค ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 100 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นการศึกษาจัดเตรียมข้อมูลด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร

2. การสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร ผู้นำชุมชน และประชาชนชาวบ้าน เป็นการศึกษาเพื่อจัดเตรียมข้อมูลด้านความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร จากนั้นสรุปผลโดยการบรรยายสรุป

3. การทำความเข้าใจและการทำความเข้าใจกับวิสาหกิจชุมชน การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร อย่างมีส่วนร่วม

4. ออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยความร่วมมือของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงามในการให้ข้อมูล และข้อเสนอแนะ

5. การสนทนาของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้นำชุมชน และประชาชนชาวบ้าน เกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย

6. พัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร

7. ประเมินรูปแบบการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น

8. ประเมินความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม และกลุ่มผู้บริโภค ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย โดยสถิติที่ใช้ คือ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) โดยแบ่งเกณฑ์ ดังนี้

- 4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด
- 3.51 – 4.50 หมายถึง มาก
- 2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง
- 1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย
- 1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้ดำเนินงานและวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา โดยดำเนินงานวิจัยให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ข้างต้น ตามการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการศึกษาบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร

ผลจากการสังเกตและสนทนากลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงามจังหวัดกำแพงเพชร พบว่าทางกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงามมีความต้องการในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มตนเอง โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญโดดเด่นในด้านของวัสดุที่เป็นวัสดุพื้นถิ่นภายในจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อเป็นการประสานเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่นในจังหวัดกำแพงเพชร ช่วยส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงามให้มีความโดดเด่น และเป็นของฝากที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้วัสดุที่สื่อให้เห็นถึงจังหวัดกำแพงเพชร

ซึ่งทางกลุ่มผู้วิจัยและกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงามมีความเห็นสอดคล้องกันว่า วัสดุที่สื่อถึงความเป็นจังหวัดกำแพงเพชรอย่างชัดเจนมากที่สุด คือ กล้วย เนื่องจากกำแพงเพชรเป็นจังหวัดที่ขึ้นชื่อในเรื่องของกล้วยไข่ และนอกจากกล้วยไข่จะมีความสำคัญในด้านของอาหาร ภายในจังหวัดกำแพงเพชรยังมีการพัฒนานำวัสดุจากต้นกล้วยไปแปรรูปเป็นวัสดุต่างๆ อีกด้วย ทางกลุ่มผู้วิจัยและกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จึงมีความเห็นสอดคล้องในการเลือกวัสดุที่ใช้ในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เป็นวัสดุพื้นถิ่นจังหวัดกำแพงเพชร อันได้แก่ กระดาษจากกล้วย และเชือกกล้วยพั่น ซึ่งได้มีความเห็นสมควรว่ากลุ่มตัวอย่างในการเลือกใช้วัสดุ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ได้แก่

- กลุ่มเชือกกล้วยพั่น 41 บ้านสร้อยสุวรรณ เลขที่ 22 ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร และกลุ่มกระดาษกล้วย
- กลุ่มกระดาษต้นกล้วยและเส้นใยพืชบ้านเทพนคร เลขที่ 144 หมู่ 21 ตำบลเทพนคร อำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร

ภาพ 1 กลุ่มเชือกกล้วยพั่น และกลุ่มกระดาษต้นกล้วยและเส้นใยพืชบ้านเทพนคร จังหวัดกำแพงเพชร

จากการสังเกตและสอบถามกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม พบว่า วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงามเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับประชากรในตำบลให้เกิดประโยชน์สูงสุดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ปลูกข้าวเพื่อการขายเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนภายในจังหวัดกำแพงเพชร มีลักษณะของผลิตภัณฑ์ข้าวที่โดดเด่นและหลากหลาย กลุ่มชุมชนมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ โดยมีการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบของผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์อยู่เสมอ มีการออกแบบและปรับปรุงฉลากสินค้า และตราสินค้าตามคำแนะนำจากองค์การ

บริหารส่วนตำบล และมีการพัฒนารูปแบบการขายที่แปลกใหม่กว่ากลุ่มชุมชนอื่น เช่น การจัดจำแนกข้าวให้บรรจุขายได้ต่อการ หุงแต่ละครั้ง หรือการจัดจำแนกข้าวชนิดพิเศษให้พอเหมาะต่อการผสมเพื่อรับประทานกับข้าวสวย

พบว่าผลิตภัณฑ์ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติก น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม เป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ข้าว ที่มีการบรรจุภัณฑ์มากที่สุดของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม เนื่องจากเป็นปริมาณที่นิยมในการซื้อขายกันในท้องตลาด มีน้ำหนักและขนาดที่พอเหมาะทั้ง ในการซื้อไปรับประทานเองในครัวเรือน หรือซื้อฝากเป็นในลักษณะของฝาก ผลิตภัณฑ์ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติก น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม เป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีการบรรจุประเภทพันธุ์ข้าวครบทุกประเภท และเป็นตัวผลิตภัณฑ์ชูโรงของกลุ่มชุมชนศูนย์ข้าว ตะเคียนงาม ซึ่งจากการสอบถามพบว่า เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ผู้บริโภคนิยมซื้อไปรับประทานและซื้อฝาก รูปแบบของผลิตภัณฑ์ ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติก น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัมนี้ ยังเป็นที่นิยมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ข้าวกลุ่มอื่นๆ อีกด้วย สังเกตได้จากในท้องตลาด จะมีการแบ่งขายข้าวในน้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม บรรจุวางขายในรูปแบบและลักษณะเดียวกันอยู่มาก ลักษณะของผลิตภัณฑ์ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติก น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม ของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม และกลุ่มอื่น ส่วนมาก เป็นรูปแบบเดียวกัน ทำให้เกิดความจำเจและซ้ำซ้อนกันในด้านรูปแบบการวางขาย ที่จะมีความแตกต่างกันที่ฉลากและตราสินค้า เท่านั้น คือ เป็นลักษณะของบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติกซีลใล่อากาศด้านใน มีรูปทรงเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดความกว้าง 12.5 เซนติเมตร ความยาว 15.5 เซนติเมตร และความหนา 5 เซนติเมตรโดยประมาณ ด้วยการที่หลายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลือกใช้ ผลิตภัณฑ์ข้าว ที่มีน้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม เป็นผลิตภัณฑ์หลักในการขาย ทำให้เกิดการแข่งขันสูงมาก ในตลาดค้าปลีกผลิตภัณฑ์ ข้าว และด้วยลักษณะของการบรรจุภัณฑ์และรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน แตกต่างกันเพียงฉลากและตราสินค้า ทำให้ผู้บริโภคเกิดความสับสน และไม่เกิดการจดจำของแบรนด์สินค้า ไม่ทำให้เกิดการสร้างภาพลักษณ์ ที่นำไปสู่การจดจำการซื้อ

ภาพ 2 ผลิตภัณฑ์ข้าวกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม และผลิตภัณฑ์ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติก น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม

ลักษณะการซื้อของผู้บริโภค ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติก น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม ส่วนมากจะเน้นใน การซื้อเป็นของฝาก ผู้บริโภคจะนิยมซื้อเป็นชุดเพื่อคละประเภทพันธุ์ข้าวแตกต่างกันออกไป เช่น ซื้อข้าวหอมมะลิ ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวหอมนิล และข้าวมันปู ไปอย่างละถุง เป็นต้น เนื่องจากเป็นขนาดที่พอเหมาะในการซื้อเป็นของฝาก ไม่มาก และไม่ย่อย เกินไป ในส่วนของการซื้อเพื่อบริโภคเองในครัวเรือน ที่นิยมมากจะเป็นข้าวสวยพันธุ์อื่นๆ นอกจากข้าวหอมมะลิ เช่น ข้าวไรซ์ เบอร์รี่ ข้าวหอมนิล ข้าวมันปู และข้าวเบญจรงค์ เนื่องจากซื้อเป็นข้าวผสม เพื่อนำไปผสมกับข้าวหอมมะลิให้รับประทานง่ายขึ้น ส่วนข้าวหอมมะลิ สำหรับการซื้อไปรับประทานในครัวเรือน ผู้บริโภคจะนิยมซื้อเป็นกระสอบ ซึ่งมีปริมาณสุทธิที่ 10 กิโลกรัม มากกว่า ซึ่งทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงามไม่ได้มีการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวในลักษณะเป็นกระสอบ ผลิตภัณฑ์ ที่มีความโดดเด่นที่สุดของกลุ่มจึงเป็นผลิตภัณฑ์ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติก น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม ที่มีการตอบรับจากกลุ่มลูกค้า ที่ชัดเจนที่สุด

ผลจากการสังเกตและสนทนากลุ่ม กลุ่มเชือกกล้วยพื้น 41 บ้านสร้อยสุวรรณ 22 ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร เป็นกรณีศึกษาวัสดุที่มีความเหมาะสมของกลุ่มเชือกกล้วยพื้นจังหวัดกำแพงเพชร เนื่องจากเป็น กลุ่มเชือกกล้วยพื้นจังหวัดกำแพงเพชร ที่มีการทำเชือกกล้วยพื้นอย่างมากมาย และมีตลาดจากการสานที่สวยงามอันเกิดจาก การสร้างสรรค์ภายในกลุ่มชุมชน ซึ่งในกลุ่มเชือกกล้วยพื้น จังหวัดกำแพงเพชร ในชุมชนมีการปลูกกล้วยเป็นจำนวนมาก จึงมีการ คิดเพื่อนำส่วนต่างๆ ไปใช้ประโยชน์ เช่น ใบ นำไปทำกระทงหรือใช้เป็นภาชนะใส่อาหาร ผลกล้วยและหยวกนำไปทำอาหาร เป็นต้น ภายหลังมีการปลูกต้นกล้วยเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านจึงคิดที่จะทำประโยชน์จากต้นกล้วยเพิ่มขึ้น จึงนำกากกล้วยมาผาน และ ตากแห้ง เพื่อแปรรูปเป็นเชือกกล้วย ทำการสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ใช้สอยต่างๆ เช่น กระเป๋า รองเท้า เป็นต้น และมีการทำสืบ ทอดต่อกันมา ควรค่าแก่การอนุรักษ์และประยุกต์สร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการตลาด และสร้าง

เครือข่ายงานหัตถกรรมที่จะช่วยเหลือกันในด้านการบรรจุภัณฑ์ร่วมด้วย เพื่อให้กลุ่มชุมชนสามารถมีรายได้ส่งเสริมและหล่อเลี้ยงชุมชน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และส่งเสริมพัฒนาอย่างเหมาะสม การถักเชือกกล้วยพื้น กลุ่มเชือกกล้วยพื้น บ้านสร้อยสุวรรณ จังหวัดกำแพงเพชร เป็นกลุ่มเชือกกล้วยพื้นที่มีลวดลายการสานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งเป็นลวดลายการสานที่ดัดแปลงมาจากลวดลายผ้า ซึ่งกลุ่มเชือกกล้วยพื้นบ้านสร้อยสุวรรณได้มีกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นกลุ่มผ้าทอมืออีกด้วย จึงมีการถักเชือกกล้วยเป็นลักษณะลวดลายผ้าต่างๆ ในกลุ่มชุมชน ที่นอกจากมีลวดลายที่สวยงามแล้ว ยังมีความหมายเฉพาะอีกด้วย เช่น ลายดอกพิกุล ลายเพชรกำแพง และลายตาราง

ผลจากการสังเกตและสนทนากลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม มีความเห็นสอดคล้องว่า กลุ่มกระดาศันกล้วยและเส้นใยพืชบ้านเทพนคร เป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์กล้วยกลุ่มหนึ่งในจังหวัดกำแพงเพชร ที่มีศักยภาพและมีความเหมาะสมในด้านการสนับสนุนวัสดุกับชุมชน เนื่องจากเป็นกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ภายในจังหวัดกำแพงเพชรด้วยกัน ทำให้สามารถประสานงานและติดต่อสื่อสารกันได้สะดวก ทั้งยังมีวัสดุหลากหลายรูปแบบสำหรับการประยุกต์ใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าว สำหรับกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม

ผลการวิเคราะห์การสนทนากลุ่มเพื่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาศันและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร วันที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2558 ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม เลขที่ 10 หมู่ 8 ตำบลจันทิมา อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร โดยดำเนินการสนทนากลุ่มกับกลุ่มชุมชน นำโดย นางละออ เกศแก้ว หัวหน้ากลุ่มชุมชน และ นายอรุณพ เกตุแก้ว รองหัวหน้าชุมชน โดยการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาศันและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร ตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการออกแบบ ของ Earle (Earle. อ้างใน นิรัช สุดสังข์. 2543 : 29) ซึ่งแยกเป็นประเด็น ดังนี้

ภาพ 3 การลงพื้นที่กลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร

ด้านการตีปัญหา (Problem Identification) พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม มีผลิตภัณฑ์จากข้าวปลอดสารพิษขายเป็นผลิตภัณฑ์หลัก มีบุคลากรในชุมชนกว่า 30 คน ซึ่งข้าวปลอดสารพิษของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม มีความโดดเด่นในเรื่องของสายพันธุ์ข้าวที่กลุ่มผู้บริโภคนิยมอย่างครบครัน ทั้ง ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ข้าวมันปู ข้าวหอมนิล ข้าวหอมสุรินทร์ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ข้าวที่ผู้บริโภคนิยมซื้อมากที่สุด ยังคงเป็นผลิตภัณฑ์ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติกทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม ซึ่งผู้บริโภคนอกจากนิยมซื้อไปรับประทานเองที่บ้านแล้ว ยังมีความนิยมในการซื้อเป็นของฝากอยู่มาก เนื่องจากจังหวัดกำแพงเพชรเป็นจังหวัดเกษตรกรรม และข้าวของจังหวัดกำแพงเพชร ก็จัดว่าเป็นข้าวขึ้นชื่อเช่นเดียวกัน จึงมีความเห็นเห็นสอดคล้องกันว่า ถ้ามีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวของบรรจุภัณฑ์ขนาด 1 กิโลกรัม ให้มีความโดดเด่น สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์และช่วยส่งเสริมการขาย สื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดกำแพงเพชร จะเป็นการดี ซึ่งปัญหาของผลิตภัณฑ์ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติกทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม กลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงามมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ลักษณะของบรรจุภัณฑ์เป็นรูปแบบที่เหมือนกันกับผลิตภัณฑ์ข้าวของกลุ่มชุมชนอื่น เพราะใช้ถุงพลาสติกและการซีลถุงในลักษณะเดียวกัน ซึ่งราคาการจำหน่ายของผลิตภัณฑ์ข้าวประเภทนี้จะใกล้เคียงกันของแต่ละชุมชนคือ ตั้งแต่ 80-100 บาท ต่อ 1 ชั้น ซึ่งทางกลุ่มชุมชนใช้การซีลพลาสติกแบบทำกันเองในชุมชน ทำให้ลดต้นทุนในการบรรจุภัณฑ์ลงไปได้มาก แต่ก็ยังประสบปัญหาในเรื่องของรูปแบบที่มีความซ้ำซ้อนกันกับบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชุมชนอื่นๆ จากการสนทนากลุ่ม กลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จึงได้ข้อสรุปที่เห็นสอดคล้องกันว่า สมควรมีการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติกทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม โดยใช้วัสดุท้องถิ่นที่สื่อให้เห็นถึงจังหวัดกำแพงเพชร โดยมีความเห็นพ้องว่าการใช้เชือกกล้วยพื้นและกระดาศันกล้วยร่วมในการออกแบบ โดยมุ่งเน้นการออกแบบเพื่อใช้วัสดุที่มีภายในท้องถิ่นร่วมกันของกลุ่มชุมชนภายในจังหวัดกำแพงเพชร เพราะนอกเหนือจากการใช้

วัสดุที่มุ่งเน้นความเป็นท้องถิ่นจังหวัดกำแพงเพชรแล้ว ยังเป็นการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างชุมชนภายในจังหวัดกำแพงเพชร เป็นการกระจายรายได้ของกลุ่มชุมชน และช่วยเหลือกันเป็นเครือข่าย

การออกแบบเบื้องต้น (Preliminary Design) พบว่าการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าว โดยใช้วัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย ในด้านการออกแบบเบื้องต้น กลุ่มชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงามมีความเห็นสอดคล้องว่า การออกแบบจะต้องมุ่งเน้นให้เห็นถึงความเป็นวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วยให้เด่นชัด โดยทำการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ซ้อนบรรจุภัณฑ์ที่เป็นบรรจุภัณฑ์พลาสติก เนื่องจากบรรจุภัณฑ์ในส่วนของพลาสติกนั้นมีความสำคัญในหน้าที่คือการไล่อากาศ และกักเก็บผลิตภัณฑ์ข้าวภายในได้เป็นเวลานาน อีกทั้งตราสินค้าและรูปแบบของสัญลักษณ์ที่ใช้บนบรรจุภัณฑ์พลาสติก ก็เป็นที่จดจำของกลุ่มลูกค้าเดิมได้ในระดับหนึ่ง การออกแบบเบื้องต้นของบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วยนั้น จึงเน้นการออกแบบบรรจุภัณฑ์ภายนอก ที่แสดงให้เห็นถึงวัสดุท้องถิ่นภายในจังหวัดกำแพงเพชร และต้องคำนึงถึงการซื้อเป็นของฝากได้ มีความสะดวกสบายในการหยิบจับซื้อขาย และดึงดูดผู้บริโภคได้จากความแปลกใหม่ การออกแบบเบื้องต้นกลุ่มชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงามและทางกลุ่มผู้วิจัยจึงมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ถ้าสามารถออกแบบบรรจุภัณฑ์โครงสร้างภายนอกเป็นลักษณะของบรรจุภัณฑ์โครงสร้างจากเชือกกล้วย เป็นลักษณะของกระเช้าหัวสินค้า ที่มีหัวเพิ่มความสะดวกสบายให้กับผู้บริโภค โดยใช้ลวดลายการถักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและสื่อให้เห็นถึงจังหวัดกำแพงเพชร อีกทั้งเมื่อซื้อผลิตภัณฑ์ของชุมชนนำไปเป็นของฝากแล้ว ยังสามารถประยุกต์เอาบรรจุภัณฑ์โครงสร้างในส่วนของเชือกกล้วยไปใช้ประโยชน์ในการใส่สิ่งของอย่างอื่นได้อีกด้วย ในส่วนของกระดาษกล้วยมีความเห็นสอดคล้องกันว่า สมควรใช้เป็นลักษณะของฉลากสินค้าที่ช่วยโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าร่วมกันกับบรรจุภัณฑ์โครงสร้างที่ทำจากเชือกกล้วย จึงมีการออกแบบเบื้องต้นตามความคิดเห็นของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม ดังนี้

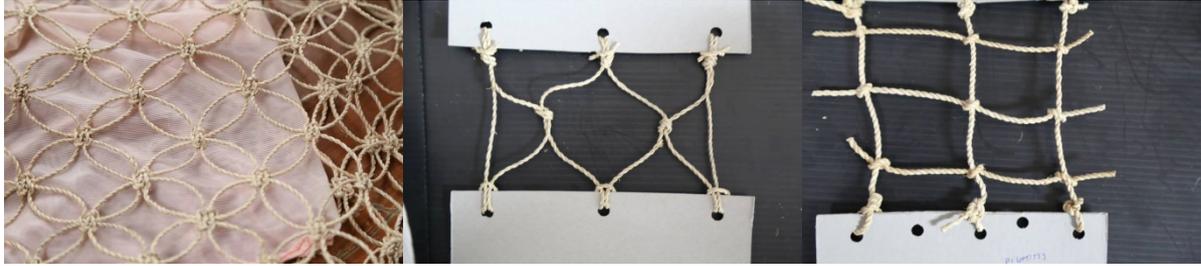
ใช้การออกแบบโดยมุ่งเน้นการนำเชือกกล้วยพัน บ้านสร้อยสุวรรณ จังหวัดกำแพงเพชร ถักในรูปแบบของโครงสร้างที่สามารถใส่ผลิตภัณฑ์ข้าวได้ โดยแบ่งลักษณะของรูปแบบบรรจุภัณฑ์เป็น 3 รูปแบบ คือ

- สำหรับใส่ผลิตภัณฑ์ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติกทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม แบบ 1 ชั้น สำหรับการซื้อเป็นของฝากแบบชิ้นเดียว
- สำหรับใส่ผลิตภัณฑ์ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติกทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม แบบ 2 ชั้น สำหรับการซื้อเป็นของฝากแบบชิ้นคู่
- สำหรับใส่ผลิตภัณฑ์ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติกทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม แบบ 4 ชั้น สำหรับการซื้อเป็นของฝากแบบเป็นชุด

ในด้านการถักโครงสร้างบรรจุภัณฑ์เพื่อการใส่ผลิตภัณฑ์ข้าว จากการสนทนากลุ่มของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงามและกลุ่มเชือกกล้วยพัน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ลวดลายในการถักโครงสร้างบรรจุภัณฑ์จากเชือกกล้วย ที่เหมาะสมสำหรับการถักโครงสร้างบรรจุภัณฑ์มีทั้งหมด 3 ลวดลาย ดังนี้

- การถักเชือกพัน ลวดลายดอกพิกุล
- การถักเชือกพัน ลวดลายเพชรกำแพง
- การถักเชือกพัน ลวดลายตาราง

กลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงามจังหวัดกำแพงเพชร จึงมีความเห็นสอดคล้องว่า ลวดลายทั้งสามลวดลายมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการใช้ในการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุพื้นถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย โดยมีความเห็นสอดคล้องว่า ควรใช้ลวดลายของเชือกกล้วยถักเป็นตะกร้าบรรจุภัณฑ์ซ้อนบรรจุภัณฑ์ข้าวน้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม อีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและความสวยงาม ทั้งผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าสามารถประยุกต์ใช้ตะกร้าบรรจุภัณฑ์ข้าวนี้ต่อในการอื่นๆ ได้อีกด้วย เป็นการสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์และเกิดความน่าซื้อ กลุ่มผู้วิจัยจึงทำการออกแบบเบื้องต้นของบรรจุภัณฑ์จากเชือกกล้วย โดยใช้กระดาษกล้วยเป็นฉลากสินค้า ตามความต้องการของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงามในลักษณะของตะกร้าบรรจุภัณฑ์ข้าว โดยให้มีการถักตะกร้าบรรจุภัณฑ์ข้าวด้วย 3 ลวดลาย คือ ลายดอกพิกุล ลายเพชรกำแพง และลายตาราง โดยมุ่งเน้นการออกแบบให้สามารถหิ้วนำพาผลิตภัณฑ์ข้าวกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงามได้สะดวก

ภาพ 4 ลวดลายการถักเชือกกล้วย 3 ลวดลาย ลายดอกพิกุล ลายเพชรกำแพง และลายตาราง

ภาพ 5 การออกแบบเบื้องต้นของบรรจุภัณฑ์ข้าว โดยใช้วัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย

การกลั่นกรองการออกแบบ (Design Refinement) จากต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าว ตะกร้าเชือกกล้วยถักตั้ง พบว่าการใช้เชือกกล้วยถักด้วย 3 ลวดลาย คือ ลายดอกพิกุล ลายเพชรกำแพง และลายตาราง ได้ใช้เชือกกล้วยถักเส้นใหญ่ในการถักเป็นโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ ทำให้เป็นการเพิ่มต้นทุนอย่างมาก รวมถึงการถักเชือกกล้วยให้เป็นรูปแบบของหัวหุ้มด้ามจับที่ใช้การขดของเชือกไปมาเป็นลวดลายตะขบ ที่เป็นจุดประสงค์เพื่อให้การหีบจับตะกร้าเชือกกล้วย ยังเป็นการสิ้นเปลืองเชือกกล้วยพื้นและเวลาในการถักเป็นเวลามาก จึงมีความคิดเห็นว่ายังไม่เหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์เท่าไรนัก จึงได้ทำการออกแบบใหม่ ให้ลดปริมาณการใช้เชือกกล้วยพื้นในการถักตะกร้าลง โดยลดทอนในส่วนของ การถัก ด้ามจับ และการปรับเปลี่ยนลวดลายการถักให้ใหญ่ขึ้น เพื่อกระจายความถี่ของลวดลาย และลดการใช้เชือกกล้วยพื้นลงไปได้ จึงได้บรรจุภัณฑ์จากการกลั่นกรองรูปแบบออกมา

การวิเคราะห์ (Analysis) จากการวิเคราะห์รูปแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวจากเชือกกล้วยถักในรูปทรงตะกร้า พบว่ากลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงามและผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกัน ว่าการใช้เชือกกล้วยในการถักโครงสร้างตะกร้าเพื่อเป็นบรรจุภัณฑ์ข้าวทั้งหมดนั้น เป็นกระบวนการที่ใช้ต้นทุนทางเวลาค่อนข้างสูง เนื่องจากต้องมีการถักอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับปริมาณผลิตภัณฑ์ข้าวที่ต้องการขาย ซึ่งแต่ละชิ้นนั้นจะใช้เวลาที่ค่อนข้างนานแล้วแต่ประสบการณ์ถักและฝีมือด้านหัตถกรรมของกลุ่มชุมชน การใช้เชือกกล้วยถักเป็นโครงสร้างบรรจุภัณฑ์จึงเป็นกระบวนการที่สิ้นเปลืองทั้งเวลา วัสดุ และกำลังคน อีกทั้งรูปแบบของกระดาษกล้วยที่ใช้ในรูปแบบของฉลาก ทำให้ไม่เห็นคุณค่าของวัสดุกระดาษกล้วยเท่าที่ควร ทั้งที่เป็นส่วนที่มีความสวยงามและยังสามารถร่วมเป็นโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ ในการบรรจุผลิตภัณฑ์ข้าวได้เช่นเดียวกัน จึงมีความเห็นสอดคล้องว่าควรมีการใช้กระดาษกล้วยเป็นโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ และใช้เชือกกล้วยถักที่ใช้เวลาในการถักค่อนข้างนานเป็นส่วนในลวดลายประดับ เพื่อให้สื่อถึงความเป็นจังหวัดกำแพงเพชรก็เพียงพอ จึงต้องมีการออกแบบใหม่ โดยยี่วัสดุกระดาษกล้วยเป็นโครงสร้างสำคัญของบรรจุภัณฑ์ข้าว

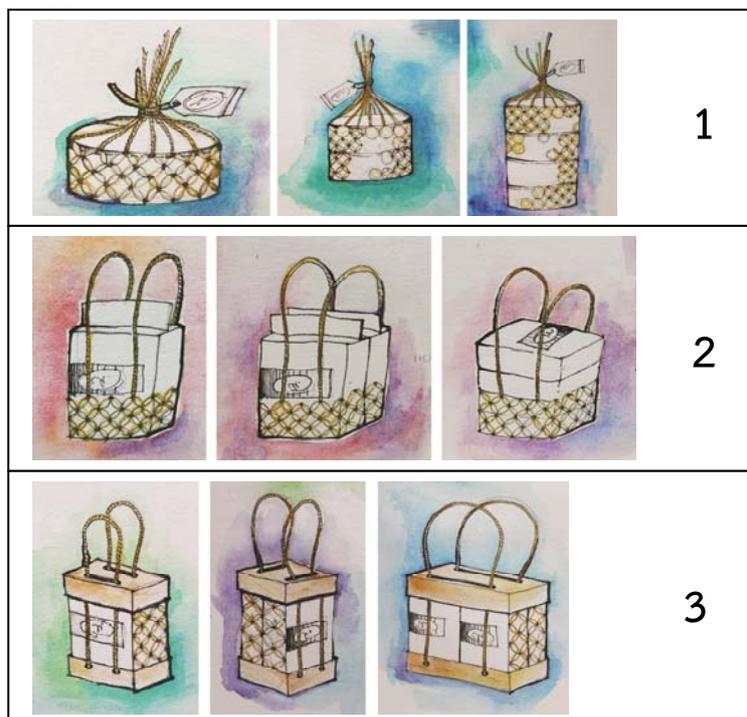
การตัดสินใจ (Decision) จากการวิเคราะห์และตัดสินใจ กลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงามและผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องว่าการใช้กระดาษกล้วยในรูปแบบของโครงสร้าง ควรเป็นการสร้างบรรจุภัณฑ์กล่องประเภทผลิตภัณฑ์ข้าว เพื่อเพิ่มความแข็งแรงและยังแสดงให้เห็นถึงความสวยงามของลวดลายกระดาษกล้วย และใช้เชือกกล้วยถักเป็นลวดลายประดับบรรจุภัณฑ์ ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องว่าลวดลายดอกพิกุลเป็นลวดลายที่เหมาะสมที่สุดในการเป็นลวดลายประดับบรรจุภัณฑ์ข้าว เนื่องจากลวดลายเพชรกำแพง และลวดลายตาราง ถ้าไม่มีการถักให้ต่อเนื่องกัน จะไม่มีความสวยงาม นอกจากนั้นแล้วเชือกกล้วยถักยังมีความสำคัญในการทำหุ้มห่อกับบรรจุภัณฑ์ โดยการออกแบบให้เชื่อมโยงกับกระดาษกล้วย ทำให้กระดาษกล้วยไม่หลุดออกจากผลิตภัณฑ์ข้าวอีกด้วย ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้วัสดุผสมผสานทั้งสองชนิดให้เอื้อต่อกัน และยังเพิ่มความสวยงาม

ต้นแบบขั้นสมบูรณ์ (Implementation) จากการสนทนากลุ่ม กลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จึงมีความเห็นสอดคล้องว่า ต้องการร่างต้นแบบบรรจุภัณฑ์จากเชือกกล้วย โดยใช้วัสดุกระดาษกล้วยเป็นโครงสร้างในการยึดผลิตภัณฑ์ข้าว โดยแสดงให้เห็นถึงตราสัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ข้าวดั้งเดิม ให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อชนิดข้าวได้อย่างถูกต้อง โดยที่มีโครงสร้างของเชือกกล้วยที่ยังเป็นหูสำหรับการนำพาผลิตภัณฑ์ภายในตัว โดยมุ่งเน้นการตัดกระบวนการถักเชือกกล้วยที่ยุงยากซับซ้อนออก ให้ออกมาในลักษณะของโครงสร้างเพื่อการถือหิ้ว และส่วนของลวดลายประดับให้ใช้เป็นลวดลายดอกพิกุลในการประดับด้านข้าง โดยออกแบบรูปแบบบรรจุภัณฑ์ทั้งหมด 3 รูปแบบ เพื่อผ่านการคัดกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์จำนวน 3 ท่าน เป็นการพัฒนาให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมในการผลิต โดยใช้รูปแบบ 3 รูปแบบ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย ให้เหมาะสมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน

ผลการวิเคราะห์การสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย ให้เหมาะสมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน วันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2558 ที่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร โดยดำเนินการสนทนากลุ่มกับกลุ่มชุมชน นำโดย นางละออ เกตุแก้ว หัวหน้ากลุ่มชุมชน และ นายอรรถพร เกตุแก้ว รองหัวหน้าชุมชน โดยการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยการสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วยตามรูปแบบที่ได้ทำการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน ทั้ง 3 รูปแบบ เพื่อหาแนวทางการพัฒนา ตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ของ (วีรณ ตั้งเจริญ. 2539 : 19) ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงามมีความเห็นสอดคล้องว่าบรรจุภัณฑ์ทั้ง 3 รูปแบบที่ได้ออกแบบร่วมกับชุมชน มีความโดดเด่นและเหมาะสมในการใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ในแต่ละด้าน ซึ่งแต่ละรูปแบบสามารถนำไปดำเนินการผลิตได้จริงตามกระบวนการที่ผ่านการสนทนากลุ่มระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จึงมีความเห็นสอดคล้องว่า สมควรนำบรรจุภัณฑ์ทั้ง 3 รูปแบบ ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการเลือกใช้รูปแบบบรรจุภัณฑ์จากทั้ง 3 รูปแบบให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องตามกรอบแนวคิดมากที่สุด โดยกำหนดราคาใหม่เป็นผลิตภัณฑ์ข้าว น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม เป็นราคา 150 บาท แบบแพ็คคู่ 2 ชั้นในราคา 250 บาท และแบบแพ็คชุด 4 ชั้นในราคา 450 บาท โดยกำหนดราคาตามความต้องการของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม ซึ่งราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ในภายภาคหน้า ตามความเหมาะสม

ภาพ 6 รูปแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวจากกระบวนการพัฒนา รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยใช้เครื่องมือการวิจัยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่มีต่อการพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย เพื่อวิเคราะห์รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วยรูปแบบที่ 3 มีความเหมาะสมตามกรอบแนวคิดมากที่สุด เมื่อเทียบกับรูปแบบที่ 1 และ 2 เนื่องจากวัสดุเชือกกล้วยแห้ง เป็นวัสดุที่ต้องใช้เวลาและความประณีตในการทำเป็นบรรจุภัณฑ์ การถักสานบรรจุภัณฑ์เป็นโครงสร้างของกระดาษ หรือตะกร้า จะทำให้สิ้นเปลืองวัสดุและระยะเวลาในการผลิต รวมถึงกำลังคนในการถักสาน จึงไม่สอดคล้องในการผลิตเป็นจำนวนมาก ในบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 3 ได้มุ่งเน้นเชือกกล้วยในการเป็นโครงสร้างหุ้ม และเป็นเพียงลวดลายประดับด้านข้างบรรจุภัณฑ์เท่านั้น ซึ่งได้ใช้ลวดลายดอกพิกุลตามข้อสรุปของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม เพื่อแสดงถึงความเป็นผลิตภัณฑ์จากจังหวัดกำแพงเพชร นอกจากนี้ลักษณะการหิ้วของบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 3 ยังมีความเหมาะสมสะดวกสบายตามกระขยชนใช้สอยมากกว่ารูปแบบที่ 1 และ 2 เนื่องจากเป็นหิ้วที่ยึดด้วยกระดาษกล้วยด้านบน ไม่ให้หิ้วที่พับกมด้านข้าง และเป็นรูปแบบที่ใช้วัสดุทั้งเชือกกล้วยและกระดาษกล้วยได้อย่างลงตัวมากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบ มีข้อเสนอแนะว่าบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วยรูปแบบที่ 3 ในการผลิตจริงต้องให้เชือกกล้วยเป็นส่วนรับน้ำหนักของผลิตภัณฑ์ข้าวให้ได้มากที่สุดก่อนโยงขึ้นมาเป็นหิ้ว เพื่อไม่ให้กระดาษกล้วยที่เป็นส่วนรับน้ำหนักเกิดการผิดรูปจากการจับหิ้วได้ง่าย และโครงสร้างกล่องกระดาษกล้วยสำหรับปิดด้านบนและล่างของผลิตภัณฑ์ ควรใช้กระดาษแข็งช่วยเสริมโครงสร้างความแข็งแรงให้กระดาษกล้วยอีกด้วย ในด้านของลวดลายดอกพิกุลที่ประดับให้กำหนดความกว้างของลวดลายให้เท่ากับความกว้างของผลิตภัณฑ์ข้าวน้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม 1 ชั้น ดังนั้นบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วยรูปแบบที่ 3 ในแบบผลิตภัณฑ์ข้าว 1 ชั้น ลวดลายต้องเป็นลายเดี่ยวยาวตรงลงมา ไม่เป็นลายคู่ดังที่ได้ออกแบบไว้เบื้องต้น และบรรจุภัณฑ์แบบคู่ 2 ชั้น และแบบชุด 4 ชั้น ถึงจะใช้ลวดลายดอกพิกุลแบบคู่ยาวตรงลงมา ผู้วิจัยจึงได้จัดทำบรรจุภัณฑ์ต้นแบบ ตามข้อสรุปและข้อเสนอแนะของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์

ภาพ 7 แสดงการบรรยาย เพื่อการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ อย่างมีส่วนร่วมกับผู้ชมชน

ภาพ 8 บรรจุภัณฑ์ข้าวรูปแบบที่ 3 จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วยชั้นสมบูรณ์

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร และกลุ่มผู้บริโภค ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ประเมินบรรจุภัณฑ์ต้นแบบเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร และกลุ่มผู้บริโภค โดยใช้กรอบแนวคิดด้านการตลาด (ฟิลิป คอตเลอร์. 2550 : 299) ในการพิจารณามุมมองของผู้ผลิต และผู้บริโภค

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าว ตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย

ลำดับ	เกณฑ์การประเมิน	ผู้ผลิต (n=5)		
1.	ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ (Product)	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
	1. บรรจุภัณฑ์ที่มีความสะดวกสบายในการใช้งาน	4.40	0.55	มาก
	2. บรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมในการประยุกต์ใช้วัสดุในการออกแบบ	4.20	0.45	มาก
	3. บรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมในกระบวนการผลิต	4.00	0.71	มาก
	4. บรรจุภัณฑ์ที่มีความสวยงาม	4.20	0.45	มาก
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.20	0.54	มาก

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าว ตะเคียนงาม จังหวัด กำแพงเพชร ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย (ต่อ)

ลำดับ	เกณฑ์การประเมิน	ผู้ผลิต (n=5)		
2.	ด้านราคา (Price)	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
	1. ความเหมาะสมของราคาผลิตภัณฑ์-บรรจุภัณฑ์แบบแพ็คเดี่ยว (150 บาท)	3.60	0.55	มาก
	2. ความเหมาะสมของราคาผลิตภัณฑ์-บรรจุภัณฑ์แบบแพ็คคู่ 2 ชั้น (250 บาท)	4.00	0.00	มาก
	3. ความเหมาะสมของราคาผลิตภัณฑ์-บรรจุภัณฑ์แบบแพ็คชุด 4 ชั้น (450 บาท)	4.00	0.00	มาก
	ค่าเฉลี่ยรวม	3.87	0.18	มาก
3.	ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
	1. มีความเหมาะสมในการจัดจำหน่ายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	4.40	0.55	มาก
	2. มีความเหมาะสมในการจัดจำหน่ายในศูนย์แสดงสินค้า OTOP	4.60	0.55	มากที่สุด
	3. มีความเหมาะสมในการจัดจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าชั้นนำ	4.60	0.55	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.53	0.55	มากที่สุด
4.	การส่งเสริมการตลาด (Promotion)	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
	1. บรรจุภัณฑ์ช่วยสร้างความแปลกใหม่ให้กับ รูปแบบสินค้าที่มีในท้องตลาด ของกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม	4.40	0.55	มาก
	2. ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์มีความดึงดูดผู้บริโภค	4.20	0.45	มาก
	3. ผลิตภัณฑ์ได้สร้างจุดเด่นให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	4.40	0.55	มาก
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.33	0.51	มาก
สรุปผลวิเคราะห์ความพึงพอใจตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าว ตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่น		\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
ค่าเฉลี่ยรวม		4.23	0.45	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าว ตะเคียนงาม จังหวัด กำแพงเพชร ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย ประเมินโดยตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 5 ท่าน โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก (\bar{X} = 4.23) ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.45) และเมื่อแยกเป็นประเด็นตามกรอบแนวคิดด้านการตลาดตามหลัก 4P (ฟิลิป คอตเลอร์, 2550 : 299) พบว่า ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ (Product) โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก (\bar{X} = 4.20) ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.54) ด้านราคา (Price) โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก (\bar{X} = 3.87) ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.18) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.53) ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.55) และด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก (\bar{X} = 4.33) ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.51) นอกจากนั้น ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชรได้เพิ่มเติมข้อเสนอแนะ ดังนี้

- เนื่องจากกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร มีการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้นมาเป็นข้าวปลอดสารพิษ ในน้ำหนักสุทธิ 500 กรัม เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ยังไม่ได้วางจำหน่าย ถ้าผลตอบรับทางการตลาดออกมาดี ต้องการให้มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ครอบคลุมถึงผลิตภัณฑ์ชนิดนี้ด้วย

- บรรจุภัณฑ์ที่มีสีฉ่ำที่เป็นสีธรรมชาติ เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของวัสดุ แต่หากสามารถผสมผสานสีอื่นๆ เข้าไปในวัสดุท้องถิ่นในการทำบรรจุภัณฑ์ อาจมีความแปลกตามากขึ้น

- หากมีการทำวิจัยครั้งต่อไป ต้องการให้มีการพัฒนาเลนส์บนสินค้า ให้มีความโดดเด่นมากขึ้น โดยยังมีเค้าของรูปแบบเดิมอยู่ เพื่อการจดจำของผู้บริโภค

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภค มีต่อบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษ และเชือกกล้วย

ลำดับ	เกณฑ์การประเมิน	ผู้บริโภค (n=100)		
1.	คุณค่าผู้บริโภค (Customer Value)	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
	1. ด้านความสวยงามของผลิตภัณฑ์	4.20	0.43	มาก
	2. ด้านคุณค่าของการใช้วัสดุ ของตัวผลิตภัณฑ์	4.25	0.50	มาก
	3. ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับการซื้อเป็นของฝาก	4.68	0.47	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.38	0.47	มาก
2.	ต้นทุนต่อผู้บริโภค (Cost to the Customer)	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
	1. ความเหมาะสมของราคาผลิตภัณฑ์-บรรจุภัณฑ์แบบแพ็คเกจเดียว (150 บาท)	4.10	0.50	มาก
	2. ความเหมาะสมของราคาผลิตภัณฑ์-บรรจุภัณฑ์แบบแพ็คเกจ 2 ชั้น (250 บาท)	4.18	0.39	มาก
	3. ความเหมาะสมของราคาผลิตภัณฑ์-บรรจุภัณฑ์แบบแพ็คเกจ 4 ชั้น (450 บาท)	3.46	0.50	ปานกลาง
	ค่าเฉลี่ยรวม	3.91	0.46	มาก
3.	ความสะดวกสบาย (Convenience)	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
	1. ด้านความสะดวกสบายในการหยิบจับ	4.10	0.61	มาก
	2. ด้านความแข็งแรงของบรรจุภัณฑ์ ในการห่อหุ้มป้องกันผลิตภัณฑ์ภายใน	3.52	0.50	มาก
	3. ด้านความเหมาะสมในการนำพา	3.48	0.50	ปานกลาง
	ค่าเฉลี่ยรวม	3.50	0.54	มาก
4.	การสื่อสาร (Communication)	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
	1. บ่งบอกถึงความแปลกใหม่ ไม่จำเจในท้องตลาด	4.24	0.43	มาก
	2. บ่งบอกถึงการใช้วัสดุธรรมชาติ ในเชิง Eco Design	3.68	0.47	มาก
	3. ผลิตภัณฑ์บ่งบอกถึงความมีระดับ มีคุณค่า	3.84	0.44	มาก
	ค่าเฉลี่ยรวม	3.92	0.45	มาก
สรุปผลวิเคราะห์ความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภค มีต่อบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย		\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
ค่าเฉลี่ยรวม		3.98	0.47	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภค ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย ประเมินโดยผู้บริโภคและผู้เดินทางมาเยี่ยมชมสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 100 คน โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก (\bar{X} = 3.98) ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.47) และเมื่อแยกเป็นประเด็นตามกรอบแนวคิดด้านการตลาดตาม หลัก 4C (ทิลิป คอตเลอร์, 2550 : 299) พบว่า ด้านคุณค่าผู้บริโภค (Customer Value) โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก (\bar{X} = 4.38) ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.47) ด้านต้นทุนต่อผู้บริโภค (Cost to the Customer) โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก (\bar{X} = 3.91) ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.46) ด้านความสะดวกสบาย (Convenience) โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก (\bar{X} = 3.50)

ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.= 0.54) และด้านการสื่อสาร (Communication) โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก (\bar{X} = 3.92) ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.= 0.45)

ภาพ 9 ขั้นตอนการประเมินความพึงพอใจกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม และกลุ่มผู้บริโภค ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ตามหัวข้อวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าว ตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร ลือชัย ศรีเงินยวง และผาสุก เอนกวนิช (2526 : 12 – 13) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของ ประชาชนว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องไม่หมายความเพียงแต่การดึงประชาชนเข้ามาร่วมโครงการที่รัฐบาล เป็นผู้กำหนด “รูปแบบเป้าหมายของงาน” ผู้วิจัยได้สนทนากลุ่มและออกแบบโดยมีส่วนร่วมกับผู้ชุมชน พบว่าการออกแบบบรรจุ ภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย การใช้เชือกกล้วยและกระดาษกล้วยซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาติพื้นถิ่น จังหวัดกำแพงเพชรมาใช้ในการออกแบบมีความน่าสนใจและเหมาะสม ดังที่ ศิริพรรณ ปีเตอร์และคณะ (2549:120-122) ได้กล่าว ว่าประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งซึ่งได้ตระหนักถึงการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม และเลือกวัสดุบรรจุภัณฑ์สิ่งแวดล้อม เนื่องจากประเทศคู่ค้าซึ่งเป็นตลาดหลักของสินค้าไทยได้ออกกฎหมายบังคับให้ทุกประเทศผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์และผู้ผลิตสินค้าที่ใช้ บรรจุภัณฑ์ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ผลิตภัณฑ์ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติก น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม เป็นรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ข้าว ที่มีการบรรจุภัณฑ์มากที่สุดของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม เนื่องจากเป็นปริมาณที่นิยมในการซื้อขายกันใน ท้องตลาด มีน้ำหนักและขนาดที่พอเหมาะทั้งในการซื้อไปรับประทานเองในครัวเรือน หรือซื้อฝากเป็นในลักษณะของฝาก จึง เหมาะสมในการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อการซื้อเป็นของฝาก และสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ เนื่องจากลักษณะของผลิตภัณฑ์ ข้าวบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติก น้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม เป็นผลิตภัณฑ์ ที่พบเห็นได้ง่ายตามท้องตลาด และหลายชุมชนได้ใช้บรรจุ ภัณฑ์ในลักษณะเดียวกัน ทำให้เกิดเป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ซ้ำกันกันในตลาด

ผู้วิจัยจึงได้มีการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมกับผู้ชุมชนโดยหลักการกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของ Earle. อังโน นิรัช สุด สังข์ (2543 : 29) พบว่า การใช้เชือกกล้วยพื้นและกระดาษกล้วยร่วมในการออกแบบ โดยมุ่งเน้นการออกแบบเพื่อใช้วัสดุที่มี ภายใต้อาณัติร่วมกันของกลุ่มชุมชนภายในจังหวัดกำแพงเพชร เพราะนอกเหนือจากการใช้วัสดุที่มุ่งเน้นความเป็นท้องถิ่นจังหวัด กำแพงเพชรแล้ว ยังเป็นการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างชุมชนภายในจังหวัดกำแพงเพชร เป็นการกระจายรายได้ของกลุ่มชุมชน และ ช่วยเหลือกันเป็นเครือข่าย มีความเห็นสอดคล้องว่าต้องการร่างต้นแบบบรรจุภัณฑ์จากเชือกกล้วย โดยใช้วัสดุกระดาษกล้วยเป็น โครงสร้างในการยึดผลิตภัณฑ์ข้าว โดยแสดงให้เห็นถึงตราสัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ข้าวดั้งเดิม ให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อชนิด ข้าวได้อย่างถูกต้อง โดยมีโครงสร้างของเชือกกล้วยที่ยังเป็นหัวใจสำหรับการนำพาผลิตภัณฑ์ภายในตัว โดยมุ่งเน้นการตัด กระบวนการถักเชือกกล้วยที่ยู่ยากซับซ้อนออก ให้ออกมาในลักษณะของโครงการเพื่อการถือหัว และส่วนของลวดลายประดับ ให้ใช้เป็นลวดลายดอกพิกุลในการประดับด้านข้าง โดยออกแบบรูปแบบบรรจุภัณฑ์ทั้งหมด 3 รูปแบบ เพื่อผ่านการคัดกรองโดย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์จำนวน 3 ท่าน เป็นการพัฒนาให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมในการผลิต โดยใช้รูปแบบ 3 รูปแบบ นอกจากนี้ บุชรา สร้อยระย้า และคณะ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า บรรจุภัณฑ์ที่มีรูปแบบที่มีความสวยงาม โดดเด่น เป็น บรรจุภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เหมาะสมสำหรับผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับมอบเป็นของขวัญของที่ระลึก

2. การพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วย ให้เหมาะสมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527 : 2) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสนทนากลุ่มอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ 3 รูปแบบ ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกลุ่มชุมชนมากที่สุด พบว่าบรรจุภัณฑ์ทั้ง 3 รูปแบบที่ได้ออกแบบร่วมกับชุมชน มีความโดดเด่นและเหมาะสมในการใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ในแต่ละด้าน ซึ่งแต่ละรูปแบบสามารถนำไปดำเนินการผลิตได้จริงตามกระบวนการที่ผ่านการสนทนากลุ่มระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จึงมีความเห็นสอดคล้องว่า สมควรนำบรรจุภัณฑ์ทั้ง 3 รูปแบบประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการเลือกรูปแบบบรรจุภัณฑ์จากทั้ง 3 รูปแบบให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องตามกรอบแนวคิดมากที่สุด โดยกำหนดราคาใหม่เป็นผลิตภัณฑ์ข้าวน้ำหนักสุทธิ 1 กิโลกรัม เป็นราคา 150 บาท แบบแพ็คคู่ 2 ชั้นในราคา 250 บาท และแบบแพ็คชุด 4 ชั้นในราคา 450 บาท โดยกำหนดราคาตามความต้องการของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม ซึ่งราคาอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ในภายภาคหน้าตามความเหมาะสม ดังที่ ศิริพรรณ ปีเตอร์ และคณะ (2549:123-128) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนในการจัดวางองค์ประกอบบนบรรจุภัณฑ์ในลักษณะลงรายละเอียดก่อนสรุปงานออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นหน้าที่ระหว่างนักออกแบบที่ต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้ได้ผลงานออกแบบตรงตามที่ต้องการ

จากการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ตามกรอบแนวคิดการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของ วิรุณ ตั้งเจริญ (2539 : 19) พบว่า บรรจุภัณฑ์ข้าวจากวัสดุท้องถิ่นประเภทกระดาษและเชือกกล้วยรูปแบบที่ 3 มีความเหมาะสมตามกรอบแนวคิดมากที่สุด เมื่อเทียบกับรูปแบบที่ 1 และ 2 เนื่องจากวัสดุเชือกกล้วยถัก เป็นวัสดุที่ต้องใช้เวลาและความประณีตในการทำเป็นบรรจุภัณฑ์ การถักสานบรรจุภัณฑ์เป็นโครงสร้างของกระเช้า หรือตะกร้า จะทำให้สิ้นเปลืองวัสดุและระยะเวลาในการผลิต รวมถึงกำลังคนในการถักสาน จึงไม่สอดคล้องในการผลิตเป็นจำนวนมาก ในบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 3 ได้มุ่งเน้นเชือกกล้วยในการเป็นโครงสร้างหิ้ว และเป็นเพียงลวดลายประดับด้านข้างบรรจุภัณฑ์เท่านั้น ซึ่งได้ใช้ลวดลายดอกพิกุลตามข้อสรุปของกลุ่มศูนย์ข้าวตะเคียนงาม เพื่อแสดงถึงความเป็นผลิตภัณฑ์จากจังหวัดกำแพงเพชร นอกจากนั้นลักษณะการหิ้วของบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 3 ยังมีความเหมาะสมสะดวกสบายตามประโยชน์ใช้สอยมากกว่ารูปแบบที่ 1 และ 2 เนื่องจากเป็นหิ้วหิ้วที่ยึดด้วยกระดาษกล้วยด้านบน ไม่ให้หิ้วหิ้วพटकมาด้านข้าง และเป็นรูปแบบที่ใช้วัสดุทั้งเชือกกล้วยและกระดาษกล้วยได้อย่างลงตัว

3. การประเมินความพึงพอใจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวตะเคียนงาม จังหวัดกำแพงเพชร และกลุ่มผู้บริโภค ที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุกระดาษและเชือกกล้วยพบว่า ทั้งกลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ข้าว จากวัสดุกระดาษและเชือกกล้วยที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาโดยผู้วิจัย โดยประเมินตามกรอบแนวคิดด้านการตลาดของ ฟิลิป คอตเลอร์ (2550 : 299) มีความพึงพอใจในระดับมาก เนื่องจากผลิตภัณฑ์มีความสวยงามแปลกใหม่ และใช้วัสดุธรรมชาติในกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับการนิยมใช้วัสดุในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกาพัฒนาผลิตภัณฑ์ในปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ปุ่น คงเกียรติเจริญและสมพร คงเกียรติเจริญ (2541:10-15) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ คือ สิ่งที่นักออกแบบควรคำนึงถึง ในการที่จะออกแบบบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในยอดขาย

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาในด้านของลวดลายของการถักเชือกกล้วยพื้น จังหวัดกำแพงเพชร เป็นลวดลายจากการนำเสนอและการสนทนากลุ่มภายในกลุ่มชุมชน ซึ่งทางกลุ่มชุมชนมีการพัฒนาการถักลวดลายเชือกกล้วยพื้นอยู่ตลอดเวลา การใช้อ้างอิงควรเป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตด้วยการลงพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันนอกเหนือจากงานวิจัยนี้
2. วัสดุกระดาษกล้วยและเชือกกล้วย เป็นวัสดุธรรมชาติที่มีคุณค่าและความงามในตัวของตัวเอง นั้น มีความหลากหลาย และสามารถนำไปใช้ร่วมกับผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่นๆ เพื่อเพิ่มคุณค่าในด้านการใช้วัสดุ โดยต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาด และสามารถประยุกต์ใช้ได้หลากหลายตามแต่ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร. (2555). ข้อมูลการปลูกพืช ปี 2555-2556 จังหวัดกำแพงเพชร. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2558, จาก www.kamphengphet.doae.go.th/phan2009/plan54.55.xlsx.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

นิรัช สุดสังข์. (2543). การออกแบบอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

บุษรา สร้อยระย้า และคณะ. (2554). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมจากเส้นใยกล้วยสำหรับบรรจุภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป. คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

ปุ่น คงเกียรติเจริญและสมพร คงเกียรติเจริญ. (2541). บรรจุภัณฑ์อาหาร. กรุงเทพฯ : แพคเมทส์.

พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง. (2550). วิธีวิทยาการวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฟิลิป คอตเลอร์. (2550). การตลาดฉบับคอตเลอร์. กรุงเทพฯ : พิฆเณศ พรีเมียมติ้ง เซ็นเตอร์.

ลือชัย ศรีเงินยวง และผาสุก เอนกวนิช. (2526). ยุทธศาสตร์ใหม่ของการพัฒนาชนบท. เอกสารประกอบการเสวนาสภากำแพงของกลุ่มสังคมศาสตร์สาธารณสุข.

วิรุณ ตั้งเจริญ. (2539). การออกแบบ. กรุงเทพฯ : วัฒนาสาร.

ศิริพรรณ ปีเตอร์ และคณะ. (2549). เอกสารการสอนชุดวิชา เทคโนโลยีก่อนพิมพ์ Process Technology ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.